

BEWONDERING VAN OVERZEE

Lisa Jardine schreef een in Nederland miskend boek met een opzienbarende these; de Engelse cultuur van de zeventiende eeuw is diepgaand beïnvloed door de Nederlandse. En de familie Huygens speelde daarin een centrale rol.

*In matters of commerce
The fault of the Dutch
Is offering too little
and asking too much*

Dit versje uit Palmer's *History of the Modern World* kwam ik in mijn studententijd voor het eerst tegen en is mij altijd bijgebleven. Het sloot mooi aan bij de lessen Engels op de middelbare school. Onze docent daar, mijnheer Miedema, had een bijzondere voorliefde voor de herkomst van woorden en uitdrukkingen en dat maakte, gek genoeg, zijn behandeling van het idioom tot (voor mij althans) de leukste les van de dag. Wat overigens niet zo moeilijk was op zo'n oersaai school. Hij leerde ons dat uitdrukkingen in het Engels waarin het woord *Dutch* voorkwam over het algemeen geen gunstig beeld achterlieten van onze volksaard. *A Dutch party* (een feestje waarbij je zelf de consumpties moet meenemen), *a Dutch treat* (een traktatie die je zelf moet betalen) en *Dutch courage* (dronkemansmoed), waren enkele voorbeelden daarvan. Zo vormde de Engelse les een wat droevigstemmend contrapunt van de ronkende lessen over de Gouden Eeuw.

Een liefdesverklaring

Maar gelukkig hebben wij Lisa Jardine nog. Deze Engelse historica werd in de Angelsaksi-

sche wereld zeer bekend door haar *Going Dutch* (Om maar in het rijtje van mijnheer Miedema te blijven. Het betekent zoveel als: eerlijk delen), een boek dat we zonder overdrijving een liefdesverklaring aan het Nederlandse volk en zijn cultuur mogen noemen. Het is alleen daarom al onbegrijpelijk dat boek en schrijfster in Nederland nagenoeg onbekend zijn gebleven. Pas vorig jaar haalde zij de pers vanwege het feit dat zij was uitverkoren om de jaarlijkse Huizinga-lezing te verzorgen. Hierdoor kwam ook *Gedeelde Weelde*, zoals de Nederlandse vertaling luidde, in de belangstelling. Bij navraag bleek het prachtige en luxueus verzorgde werk voor een habbekrats bij *De Slegte* te liggen. Een twijfelachtige eer die schrijfster en boek zeker niet verdienen. Maar ja, je blijft natuurlijk wel een Hollander...

Glorious Revolution

Centraal thema in haar boek is dat er, hoewel de Engelse oorlogen anders doen vermoeden, toch sprake was van zeer intensieve contacten tussen Hollandse en Engelse cultuurdragers en wel zodanig dat we wat haar betreft kunnen spreken van een bijzonder sterke beïnvloeding door onze kant van de Noordzee. In de ondertitel van de Engelse versie is zelfs sprake van *How England plundered Hol-*

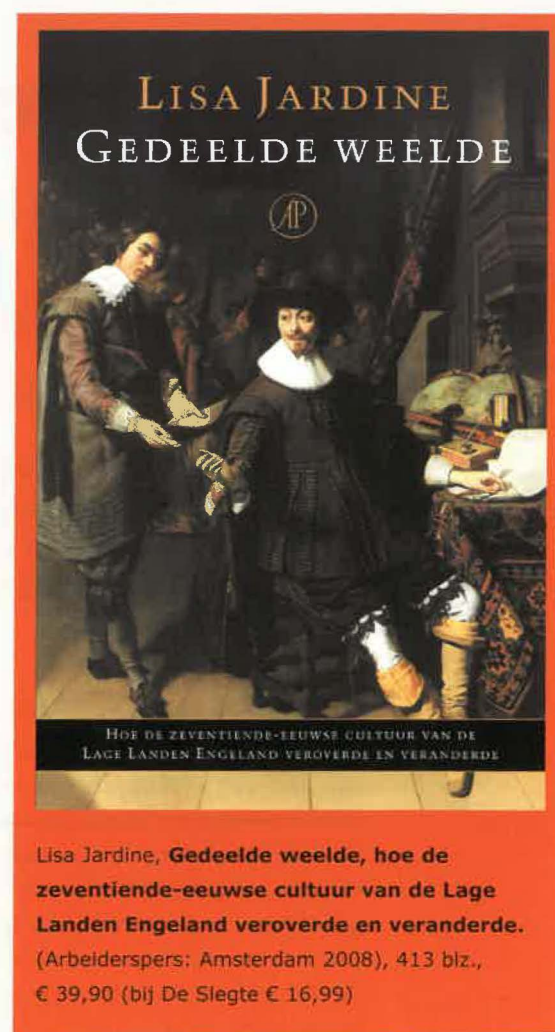
land's Glory (in het Nederlands enigszins afgezwakt tot: *Hoe de zeventiende-eeuwse cultuur van de Lage Landen Engeland veroverde en veranderde*). Meer dan een kwart van het boek is gewijd aan de expeditie van stadhouder Willem III in 1688 om zijn schoonvader te verdrijven van de Engelse troon. Woorden schieten haar te kort om de gewaagde onderneming te prijzen. Met een bewondering die bij Nederlandse auteurs (als die er al zijn) nauwelijks is terug te vinden, verhaalt zij van de perfecte organisatie en uitvoering ervan, de manier waarop de invasie werd begeleid door een gigantisch propagandaoffensief (er werden meer zestigduizend pamfletten verspreid om de invasie goed te praten, gedeeltelijk gedrukt op een mobiele pers), het enthousiasme waarmee Willem, althans door een deel van de bevolking, werd onthaald en het fatsoen waarmee de Nederlandse militairen zich gedroegen. Het vervult je allemaal - het mag weer - met gepaste trots. Pas in de laatste bladzijden laat ze merken dat onze stadhouder ook wel zeer persoonlijke motieven voor de onderneming had. Nog afgezien van de koninklijke status die het Willem opleverde, was de Engelse troon vooral ook een tactische zet van grote orde in zijn ultimate doel: de *containment* van

het Frankrijk van Lodewijk XIV. En wat Jardine nu zo opviel in haar uitputtende onderzoek naar de *Glorious Revolution* was dat Willem, cultureel gezien, als het ware in een gespreid bedje terecht kwam. Hij moet zich onmiddellijk in het land hebben thuis gevoeld en dat had niet alleen te maken met het feit dat hij al van kindsbeen af in Engelse sferen verkeerde (zijn moeder en echtgenote waren Brits), maar vooral omdat de Nederlandse cultuur zich in Engeland al behoorlijk had laten gelden. Zodanig zelfs dat het in bepaalde kringen voor jonge dames *bon ton* was de Nederlandse taal te leren. Jardine vermeldt hoe de stadhouder onderweg van de landingsplaats Torbay naar Londen geregeld zijn leger verliet om mooie tuinen te bezoeken, tuinen die met hun grachten en bomenrijen nu juist bijzonder waren bepaald door de Hollandse smaak. Maar de invasie van Willem was al voorafgegaan door een golf van ambachtslieden, geleerden, kooplui en kunstenaars die Albion overspoelde. Hollandse ingenieurs legden de moerassen van East Anglia droog, Hollandse investeerders financierden de *Bank of England* en geleerden als Leeuwenhoek en Boerhave hadden zitting in de *Royal Society*. Anderzijds was de tolerante Republiek een veilig toevluchtsoord voor religieuze en politieke ballingen. Of, zoals Jardine het formuleert: 'in een tijd dat het eenvoudiger was voor een Londenaar om naar Amsterdam te reizen in plaats van naar Lincolnshire, vormde de Noordzee eerder een drukke verkeersader dan een barrière'. Dit alles droeg

er toe bij dat de komst van de nieuwe aspirant-koning, ook door het gewone volk, niet als een echte verovering werd gevoeld.

De Huggins-family

En zo wordt de geest van de lezer rijp gemaakt voor de grote vraag hoe dat beïnvloedingsproces dan precies is verlopen. Duidelijk wordt in ieder geval hoe gigantisch de rol is geweest van onze vaderlandse *uomo universale* Constantijn Huygens. Hij, de dichter, musicus, kunstkenner en diplomaat en zijn beide zonen Constantijn jr. en Christiaan, vormden de spil waarom het culturele leven in de Republiek en in Engeland draaide. Zowel aan het Engelse hof als in de paleizen van de Oranjes, die door onder andere een actieve cultuurpolitiek aan het stadhouderlijk niveau probeerden te ontsijgen, was Constantijn sr., oftewel *Mr. Huggins*, een graag geziene gast en functionaris (Hij fungeerde als persoonlijk secretaris van zowel Frederik Hendrik als Willem III). En het werd hem nog gemakkelijker gemaakt omdat Den Haag, nota bene als bestuurlijk centrum van een republiek wel drie vorstenhoven herbergde. Naast het gemankeerde hof van de Oranjes waren daar natuurlijk de Stuarts, die gevlucht waren voor de *roundheads* van Cromwell en niet te vergeten de Winterkoning en zijn gevolg. De paradox kon niet groter, maar ook niet mooier zijn. En al die min of meer gekroonde hoofden konden alleen maar met walging het republikeinse gewoel om zich heen aanschouwen, maar zagen er tegelijkertijd geen

been in om zeer uitbundig te teren op de zak van diezelfde republiek die zij zo verachtten. Dit boek is echter niet geschreven door Pieter Geyl maar door Lisa Jardine en zij benadrukt dat er naast Den Haag nog een ander cultureel brandpunt in de Nederlanden met een grote Engelse kolonie was, namelijk Antwerpen dat na 1650 een aanzienlijk economisch herstel doormaakte. En het huis van de schilder Peter Paul Rubens aan de Wapper was *the place to be*. En wie maakte daar met een grote regelmaat zijn opwachting? Inderdaad: Huygens, *Sir Huygens* that is. *Who else?*

Een prima voorbereiding voor het CSE van de komende jaren.